

IN MEMORIAM

Akademik prof. dr. TONKO ŠOLJAN

U prvim časovima 18. februara zbog teških povreda zadobijenih u tragičnom udesu koji se desio 17. februara u 18 časova preminuo je akademik prof. dr. Tonko Šoljan. Otišao je iz naše sredine tako iznenada, neočekivano, da je u surovu stvarnost teško i povjerovati. Da nesreća bude veća u tom udesu je izgubila život i njegova supruga, životni drug Draga Šoljan rođ. Morović. Moramo se suočiti sa stvarnošću. Mi se opraštamo sa čovjekom sa kojim smo se do juče srećali, sa kojim smo zajedno radili skoro do posljednjeg časa. Moramo stegnuti srce i odati dužnu poštu velikom čovjeku i naučniku akademiku prof. dr. Tonku Šoljanu. Svima nam je teško, jer je naša ljubav prema njemu velika. Zadužio nas je onako kako mogu samo veliki ljudi, čista srca, pošten i dobronamjerni, nesebični, koj mnogo pružaju, a malo zahtjevaju, pomažu kad se to od njih traži i kad se ne traži. Učili smo od njega ne samo kako se radi u nauci, već i mnogo šire od toga, kako se treba ponašati u društvu, kako se odnositi prema kolegama, starijim i mlađim, kako cijeliti i voljeti ljude. A on je to dobro znao, zato je uživao opšte simpatije i poštovanje, i zato je bio za izgubljenim voljenim profesorom, drugom, prijateljem, saradnikom, rukovodiocem, velika i teško savladiva.

Profesor Šoljan je bio vedre naravi. Voleo je da se šalji, da oraspoloži ljude oko sebe. Bio je sretan kad je uspjevao da svojom vedrinom i šalom prekine zategnutu situaciju, neki potencijalni konflikt. Činio je to radi nas, da nam pomogne da lakše prebrodimo probleme svakidašnjice, napetost ponekad prenapregnutog rada. U čemu je on nalazio utjehu u svojim teškim trenucima, teško je reći. Meni se čini, da je snagu nalazio u saznanju, da ga iskreno volimo i poštujemo.

O radnom entuzijazmu akademika Šoljana je teško govoriti običnim riječima. Prozor u njegovoj radnoj sobi na fakultetu je svijetlio do duboko u noć. I subotom i nedeljom. Iako su njegove obaveze bile veoma brojne, raznovrsne, svakom poslu je pristupao sa maksimalnom savjestnošću i pažnjom. Poslove nije dijelio na »velike« i »male«, na »značajne« i manje značajne — svakom je pristupao sa istim elanom i brigom. Nije nikada potcjenjivao ni zadatke, ni ljude.

Svojim naučnim radom je stvorio veliki renome u čitavom svijetu. Njegovo ime nam je otvaralo sva vrata. Svojim predanim radom je uspio da izradi ključ za određivanje ribljih vrsta Jadranskog mora, u vrijeme kad slične monografije nisu imale ni mnoge zemlje sa dužom naučnom tradicijom i većim potencijalima. Njegovo djelo je prevedeno na engleski i italijanski jezik, što kod radova takve vrste nije slučaj. Kad je predsjednik Tito išao u posjetu Japanu, nosio je na poklon i knjigu prof. Šoljana. Takav ugled je postigao upravo svojim samopregornim i požrtvovanim radom na polju nauke. Za svoj rad i dostignuća dobio je niz zasluženih priznanja.

Prof. dr. Tonko Šoljan je dao veliki doprinos i kao rukovodilac naučnih ustanova. Nije žalio svoje vrijeme, svjesno ga je odvajao od svoje porodice i naučnog rada, radeći na poslovima od opšteg interesa. Na tim dužnostima je ispoljio onaj isti entuzijazam kao i u naučnom radu. Taj njegov rad je bio od velikog značaja za razvoj biologije u našoj sredini. U napretku te nauke od polovine pedesetih godina do današnjih dana, koji je velik i nesumnjiv, ima mnogo rada i doprinosa prof. Šoljan. Naročito je poklanjao pažnju uzdizanju naučnog kadra. On je zaista činio sve što je mogao, pa nekad i više od toga, kad je trebalo pomoći u razvoju nekog saradnika, obezbjediti mu uslove za rad, mogućnost usavršavanja u zemlji i inostranstvu, vezu sa odgovarajućim stručnjacima itd. Nije pravio razilke među mladim ljudima po tome ko mu je na stručnom polju bliži. Činio je to za sve kojima je pomoć bila potrebna. Uskogrudnost mu nikada nije bila svojstvena.

Akademik Tonko Šoljan rođen je 18. aprila 1907. godine u Hvaru. Osnovnu školu je pohađao u Zadru i Splitu, a gimnaziju u Zadru, Dubrovniku i Šibeniku, gdje je i maturirao 1925. godine. Studije prirodnih nauka započeo je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a nastavio na Univerzitetu u Beču i Grazu, gdje je apsolvirao 1929. i doktorirao 1930. godine. Nakon završenih studija 1930. godine je postavljen za kustosa novoosnovane Stanice Biološko-oceanografskog instituta u Splitu. Godine 1932. je obavio specijalizaciju iz marine biologije u institutu za biologiju

mora u Helgolandu. Od 1935. do 1941. vrši i dužnost profesora zoologije, botanike, mineralogije, geologije i geografije na realnoj gimnaziji u Splitu. U periodu od 1939. do 1941. vrši i dužnost direktora gradskog prirodoslovnog muzeja, zoovrta i morskog akvarija u Splitu. U periodu od 1941 do 1943. vrši dužnost šefa Odsjeka za ribarstvo Ministarstva narodnog gospodarstva u Zagrebu, a od 1943. do 1945. dužnost docenta i šefa Katedre zoologije na Filozofskom fakultetu, kao i direktora zoološkog muzeja. Nakon oslobođenja Zagreba je imenovan za načelnika Odjela za ribarstvo, a zatim za šefa njegovog Odsjeka za znanstveno unapređenje ribarstva Ministarstva obalnog pomorstva i ribarstva NRH u Zagrebu od 1945 do 1946. godine. U tom svojstvu je organizovao nekoliko stanica za istraživanje mora i unapređenja ribarstva. Preuzeo je dužnost direktora Tehnološke stanice za unapređenje školjkarstva (1946.—1947.). Nakon toga je preuzeo dužnost direktora Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu i vršio je od 1947. do 1955. Od jula 1956. do 1970. godine je redovni profesor zoologije na tadašnjem Filozofskom a kasnije Prirodno-matematičkom fakultetu u Sarajevu. U periodu od 1957. do 1959. je bio šef Katedre za biologiju, a od 1959. do odlaska u penziju krajem 1970. je vršio dužnost direktora biološkog instituta Univerziteta u Sarajevu. Akademik Tonko Šoljan je objavio oko 150 naučnih i stručnih radova. Monografija »Ribe Jadrana« je štampana prvi put 1948. godine u Zagrebu kao prvi volumen edicije »Fauna i flora adriatica« Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu. Drugo izdanje je štampano na engleskom jeziku »Fishes of the Adriatic« 1963. godine. Treće izdanje, znatno dopunjeno, je štampano u Beogradu 1965, a četvrto na italijanskom jeziku »I pesci dell Adriatico«, Milano, 1975. Svoje radove je posvećivao problemima biologije razmnožavanja, idioekologije različitih vrsta morskih riba, proučavanju strukture i dinamike ribljih populacija. Vrlo blizak mu je bio problem racionalnog iskorišćavanja ribljih resursa voda naše zemlje. U 60-tim godinama je posvetio puno pažnje i uložio mnogo truda u proučavanje ribljih populacija zaliva Neum-Klek i bosanskohercegovačkog dijela Malostanskog kanala, kao i u organizaciju projekta »Limološka istraživanja donje Neretve«, Tim projektom, koje je finansirao Savezni fond za naučni rad SFRJ, želeo je da pruži šansu mladim saradnicima, da se suoče sa krupnijim naučnim problemima i da ih uspješno rješavaju, što je i ostvario. Putem tih projekata je razvijao i međurepubličku saradnju. Prof. Šoljan je 1948. i 1949. godine organizovao i lično vodio na terenu prvu jugoslavensku ribarstveno-biološku ekspediciju m/b »Hvar« po čitavom otvorenom Jadranu. Od strane organizacije FAO je 1954. godine pozivan od vlade Izraela da pomogne u izradi plana unapređenja morskog ribarstva. U takvom cilju je putovao i u Tursku.

Akademik Tonko Šoljan je bio član brojnih naučnih društava i foruma u zemlji i u inostranstvu. Godine 1950. je izabran za člana Society of Systematic Zoology USA. Od 1951. do 1954. bio je podpredsjednik Međunarodnog savjeta za proučavanje Mediterana. Bio je prvi predsjednik Jugoslavenskog ihtiološkog

društva i predsjednik Organizacionog komiteta I Evropskog ihtiološkog kongresa koji je u septembru 1973. održan u Sarajevu. Na III Evropskom ihtiološkom kongresu u Varšavi u septembru 1979. godine je izabran za počasnog člana Evropske ihtiološke unije. Bio je urednik »Godišnjaka Biološkog instituta Univerziteta u Sarajevu«, časopisa Jugoslavenskog ihtiološkog društva »Ichthyologia«, »Biološkog lista«, član redakcionih odbora niza drugih časopisa. Bio je, između ostalog, redaktor »Bulletin scientifique« za BiH. Predvodio je delegacije naše zemlje na nizu stručnih konferencija u inostranstvu i postizao zapažene uspjehe.

Izabran je prvo za dopisnog, a zatim za redovnog člana Naučnog društva BiH, a 1966. godine za redovnog člana Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. U 1973. godini je izabran za člana Društva za nauku, sada Crnogorske akademije nauka. Učestvovao je aktivno u radu ANUBiH. Bio je član Komisije za životinjski svijet Odbora za prirodne resurse BiH., člana Organizacionog odobra naučnog skupa »Problemi inventarizacije životinjskog svijeta BiH-stanje i perspektive« na kome je istupio sa referatom o proučavanju morskih riba BiH. Bio je član Međuakademij-skog odobra za floru i faunu, kao i mnogih drugih komisija i odbora.

Akademik Tonko Šoljan je odlikovan;

— Ordenom rada II reda 1949. godine za rukovodjenje ekspedicijom »Hvar« i uspješno rukovanje pregovorima sa Italijanima o bilateralnom ribolovu na Jadranu,

— Odlikovanjem kraljevine Tunisa, ordenom »Nihan iftikhar« 1951., za uspješno uvođenje u ribarstvo Tunisa najsavremenijih metoda tunolova,

— Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zracima »za naročite zasluge i postignute uspjehe u radu od značaja za socijalističku izgradnju zemlje, 1978. god.

27-julsku nagradu SR Bosne i Hercegovine 1969. godine za djelo »Ribe Jadrana« i naučna dostignuća i organizaciju rada iz oblasti biologije u BiH,

Zatim je dobio 6-aprilsku nagradu Skupštine grada Sarajevo 1977. godine za »unapređenje naučnog rada u oblasti biologije i ihtiologije«.

Sve što sam rekao, kao i sve ono što je opštepoznato, a što nisam uspio da kažem, svjedoči o svijetlom liku Akademika prof. dr Tonka Šoljana, pravog čovjeka, iskrenog druga, učitelja i saradnika. Kao takvog ga pamte brojne generacije studenata biologije Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu, njegovi saradnici i učenici, kojih ima širom Jugoslavije, njegove kolege i drugovi. Njegov dragi vedri lik će vječito ostati u našim srcima i u našem sjećanju. Mi ga nikada nećemo i ne možemo zaboraviti. Za sve ono što je za nas učinio, za sve doprinose našem napretku, za njegov ljudski topao odnos prema svima, za njegovo nesebično zalaganje na svim poljima rada, mi smo mu bezgranično zahvalni. Njegov voljeni svijetli lik i njegovo djelo će svima nama biti najljepši primjer naučnika i čovjeka.

Neka je slava i hvala akademiku prof. dr Tonku Šoljanu.

Prof. dr Tihomir Vuković